

СЕКЦІЯ 9: ПСИХОЛОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Лук'янова Наталія Георгіївна,

курсант навчально-наукового інституту підготовки фахівців для міліції громадської безпеки та внутрішніх військ НАВС

Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, професор кафедри юридичної психології НАВС **Медведєв В.С.**

ВІЗУАЛЬНА ПСИХОДІАГНОСТИКА В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

Візуальна психодіагностика досліджує всі зовнішні виявлення вигляду і поведінки людини з метою вивчення її особистісного змісту. Візуальна психодіагностика (термін введено українським психологом Г.В. Щекіним у 1989 р.) є суто прикладним знанням, яке особливо потрібне спеціалістам, що працюють з людьми, для діагностики їх особистіших, індивідуально-типових і професійно важливих якостей.

Візуальна психодіагностика використовується для того, аби розпізнати індивідуально-психологічні особливості особистості за мімікою, пантомімікою, фізіологічними реакціями, що супроводжують емоції судинними, дихальними, секреторними змінами; за особливостями будови тіла. Візуальна психодіагностика досліджує всі зовнішні виявлення вигляду і поведінки людини з метою вивчення її особистісного змісту.

Цей метод може використовуватись для визначення індивідуально-типологічних особливостей людини (тобто ознак особистості, які є відносно сталими протягом великого проміжку часу для конкретної особистості і які виявляються в темпераменті, характері та здібностях, у пізнавальній, емоційній, вольовій діяльності, потребах та інших процесах), так і для визначення станів особистості (психічний стан людини являє собою цілісну характеристику її психічної діяльності за певний період, що відображає складну структуру взаємозв'язків з вище - і нижче розташованими рівнями системи психічної регуляції, утворену процесами самоуправління і саморегуляції: швидкоплинні емоції, наміри, настрої людини, що не є статичними ознаками особистості, але притаманні їй в певний проміжок часу).

Візуальна психодіагностика використовується як метод експрес - діагностики. Через це даний метод є зручним та ефективним у використанні діяльності ОВС оскільки переважна більшість завдань стосуються контактів з іншими особами, при яких використання

візуальної психодіагностики значно підвищує ефективність спілкування та збільшує шанси на успішне виконання поставленого завдання.

Для зручного використання методів візуальної психодіагностики визначення динамічних і статичних властивостей особистості, було створено перелік основних індивідуально -типологічних рис людини (впевненість-невпевненість; нервозність-врівноваженість; потреба в самоствердженні, демонстративність), а також основних емоційних (комфорт-дискомфорт (спокій-нервування); агресія-доброзичливість; домінування-підкорення) та підібрано для них візуальні прояви поведінки.

Однією з основних особливостей та відмінностей процесу візуальної психодіагностики індивідуально-типологічних рис особистості полягає в тому, що в процесі аналізу необхідно сприймати які саме зовнішні прояви є сталими характеристиками (одяг, хода, постава) і вміти відокремлювати їх від мінливих (одяг, підбраний для офіційної зустрічі, шаркаючи хода при пригніченому настрої, сутула спина при сидінні за столом при роботі з комп'ютером тощо).

За умови відсутності достатньої кількості часу для проведення якісної візуальної психодіагностики, при інтерпретації зовнішніх ознак слід враховувати, що деякі з них можуть бути проявом психічного стану, що відповідає ситуації, а не відображенням сталих властивостей.

Похибка помилкового сприйняття та інтерпретації певної ознаки як сталої зумовлена відсутністю достатньої кількості часу для спостереження за тим, наскільки сталою є ознака, або спостереження за людиною в незвичних, особливих або стресових умовах (переживання сильних емоцій, незвичне соціальне середовище, екстремальні ситуації).

Для зменшення ризику помилки у процесі візуальної психодіагностики слід робити висновки про наявність певної психологічної властивості при оцінці кількох ознак одночасно, що вказують на неї. Це важливе правило здійснення якісного аналізу для визначення динамічних так і статичних властивостей особистості.

Виходячи із специфіки оперативної -службової діяльності працівників ОВС, методи візуальної психодіагностики доцільно використовувати з метою прогнозування подальшої поведінки суб'єктів правоохоронної діяльності, встановлення контакту з ними; вибору правильної стратегії поведінки працівниками міліції стосовно конкретної особистості виходячи із її індивідуально-типологічних властивостей та психічного стану. Використання методів візуальної психодіагностики в оперативній-службовій діяльності працівників ОВС сприяє підвищенню ефективності виконанню завдань працівниками оперативних підрозділів.

Метою емпіричного дослідження було визначення рівня невербальної перцепції працівників ОВС та визначення факторів, які впливають на його формування.

В ході роботи було визначено перелік сталих та динамічних характеристик особистості та їх візуальних проявів, цю інформацію систематизовано та оформлено у вигляді таблиці для зручного використання. На основі цих даних нами було створено діагностичну тестову методику (Методика діагностики невербальної перцепції), мета проведення якої є визначення рівня чутливості невербальної перцепції, як однієї зі складових успішності перебігу комунікативного процесу.

Відповідно до завдання дослідження - емпірично дослідити рівень невербальної перцепції працівників ОВС, методику було проведено на певних категоріях громадян, які не мають відношення до служби в міліцейських підрозділах, співробітниках ОВС та курсантах відомчого вищого навчального закладу. Паралельно з цим відбувалось дослідження норми для даного тесту. Також, було проведено методику Р. Кеттела з метою визначення особистісних рис, які впливають на рівень невербальної перцепції.

Після проведення цих методик було проведено корелятивний аналіз отриманих даних для визначення індивідуально -психологічних властивостей працівників, розвиток яких сприяє підвищенню рівня чутливості до сприйняття невербальних комунікативних сигналів співрозмовника.

Результати дослідження показали, що найкращий рівень чутливості до невербальних проявів комунікативного змісту мають курсанти факультету внутрішніх військ за напрямом підготовки «Психологія»; другими за рівнем невербальної перцепції за результатами дослідження стали цивільні особи; третіми - курсанти другого курсу НАВС; найнижчі результати мають правоохоронці практичного підрозділу.

За допомогою статистичних методів нами було проаналізовано особистісні риси, які впливають на формування високого рівня невербальної перцепції, виявлено такі значущі зв'язки між методикою діагностики невербальної перцепції та шкалами методики Р. Кеттела: фактор І (чутливість, вразливість, багатство емоційних переживань, схильність до романтизму, ху дожне сприйняття світу, розвинені естетичні інтереси, артистичність); фактор А (товариськість, відкритість, природність, невимушеність, готовність до співпраці, пристосовність, увага до людей, готовність до спільної роботи); фактор N (вишуканість, вміння вести себе в суспільстві, у спілкуванні дипломатичність, емоційна витриманість, проникливість, обережність, хитрість, естетична витонченість).